

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. I. Materia remota hujus Sacramenti,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

gnita dies apparuit Discipulis, & cum eis convalescens locutus est de regno Dei, non triumphantis tantum Ecclesiam, sed potissimum militantis, instruens & erudiens eos de omnibus ad Ecclesiam gubernationem pertinentibus. De quo fusi in Tractatu de virtutibus Theologicis disp. 2. art. 2. ubi de Apostolicis traditionibus egimus.

16 Ad id quod addunt Sectarii, nempe non posse designari tempus in quo Christus Sacramentum Extremæ-Unionis instituerit, respondent aliqui, Christum illud instituisse Marci 6. quando Apostolos ad prædicandum misit cum potestate sanandi infirmos per sacram olei unctionem. Hac enim unctione (inquiunt) utebantur Apostoli ex præscripto Christi, non tantum ad salutem corporum, sed præcipue ad salutem animorum, quæ potissimum per hæc miracula à Christo intendebatur. Unde communis Patrum & Theologorum sententia est, Christum nullum sanasse in corpore, quin etiam sanaverit in anima, ut patet de paralytico à Christo sanato in probatica piscina Joan. 5. cui post sanitatem corporis restitutam, dixit: *Ece jam sanus factus es: jam noli amplius peccare, ne deterius tibi contingat.* Idem constat de cæco illuminato Joan. 9. quem postquam Christus corporaliter illuminavit in oculis, spiritualiter illuminavit in mente, dum illum ad credendum in filium Dei induxit. Ita Nugno hic difficult. 2. qui confirmat hanc sententiam ex Tridentino sess. 14. de doctrina Extremæ-Unionis cap. 1. ubi ait hoc Sacramentum, apud Marcum quidem fuisse insinuatum, per Jacobum autem Apostolum & Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum. Hoc enim Sacramentum insinuari, idem sonat ac eius institutionem subindicari.

17 Verum hæc sententia non videtur probabilis, quia, ut supra ostendimus, unctio illa qua utebantur Apostoli Marci 6. non erat sacramentalis, tum quia fiebat ab Apostolis antequam essent Sacerdotes, tum etiam quia indiscriminatim omnibus tam fidelibus quam infidelibus applicabatur. Cum verò Tridentinum ait, hoc Sacramentum fuisse apud Marcum insinuatum, solum vult, illud fuisse tunc adumbratum & figuratum, eo modo quo dicitur Baptismus Christi fuisse insinuatus in Baptismo Joannis, quia hic fuit umbra & figura illius.

18 Respondent alij, Christum instituisse Sacramentum Extremæ-Unionis in nocte cenæ, quando ordinavit Apostolos in Sacerdotes, qui soli sunt huius Sacramenti ministri. Sed multo probabilius est, non fuisse hoc Sacramentum à Christo institutum ante suam resurrectionem. Tum quia hoc Sacramentum supponit in Ministro potestatem remittendi peccata, quam Christus non contulit Apostolis, nisi post suam resurrectionem, cum nempe illis dixit Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Tum etiam, quia cum Sacramentum Extremæ-Unionis sit completivum & consummativum Sacramenti penitentiae, eiusque effectus supponat effectum Sacramenti penitentiae, non fuit conveniens quod ante istud institueretur; unde probabilius est, unà cum Sacramento penitentiae, & consequenter ad illud, Sacramentum Extremæ-Unionis fuisse à Christo institutum. Nec refert quod Christus potuerit hoc Sacramentum ante suam passionem instituire, & cum Apostolis dispensare, ut nondum Sacerdotes consecrati hoc Sacramentum ministra-

rent; nulla enim cogit necessitas hanc dispensationem admittendi.

ARTICVLVS II.

Quæ sit materia & forma Sacramenti Extremæ-Unionis?

§. I.

Materia remota huius Sacramenti

B Dico primo, materiam remotam Sacramenti Extremæ-Unionis esse oleum ab Episcopo benedictum Ita Florentinum in decreto de unione Armenorum, & Tridentinum sess. 14. cap. 1. de Extremæ-Unionione, constatque ex verbus Iacobi, *Ungetes eum oleo*, quod Florentinum dicit debere esse oleum olivæ, quia oleum proprie simpliciter dictum, quale est illud quod præscribit Apostolus, ex vi vocis, & in communimodo loquendi, significat oleum solum quod ex olivarum bacis exprimitur; sicula aqua naturalis est materia Baptismi, & solum panis vitæ, & vinum de vite, sunt materia Eucharistiae, quia aqua simpliciter dicta, significat in communimodo loquendi solum naturalem panem, solum panem triticum, & vinum, solum vinum vitæ. Quam apte verò oleum pro huius Sacramenti materia à Christo assumptum fuerit, eo patet, quod aptissimum est ad significandum varios illius effectus. Oleum enim dolorem mitigat, ægritudinem lenit, hilaritatem affert, ruius membris consiliat, luminis pabulum est, & in Scriptura pinguedinem spiritus & gratiam interius designat. Unde Theophylactus in 6. cap. Marci: *Sicut oleum* (inquit) *& ad labores viam, & lucis fomentum, & hilaritatis est effusum: in & Dei misericordiam, & gratiam Sancti Spiritus, per quam à labore liberamur, & lucem, & gaudium, hilaritatemque spiritualem, quam accipimus, significat.*

Quod verò oleum debeat esse ab Episcopo benedictum, habetur ex traditione Apostolica, ut testatur Beda in cap. 6. Marci, his verbis: *Patet ab ipsis Apostolis huius, sanctæ Ecclesie morem esse traditum, ut emergenti, vii aij quatuor agroti ungerentur oleo, Pentecostali benedictione consecrato.* Idem constat ex Epistola Innocentii III. ad Decentium Eugubinum, & ex Concilio Wormatiensi cap. 72. & Aquilegensi sub Ludovico Pio Imperatore, tit. 2. cap. 8. colliguntque et Nicæno primo can. 69. Arabico, articulo præcedenti relato.

Ratio etiam suffragatur, cum enim materia Extremæ-Unionis elevari debeat, sicut materia Confirmationis, ad causandum plenius incrementum gratiæ (non solum enim gratia quæpius casualiter est incompositibilis cum peccato, sed etiam tollit etiam reliquias, ad quod requiritur aliqua plenitudo) congruum fuit, ut prius ab Episcopo benediceretur & consecraretur, sicut materia Confirmationis. Unde non est eadem ratio de materia Baptismi, ac de materia Extremæ-Unionis. Materia enim Baptismi non debet prius necessario consecrari, tum ob summam huius Sacramenti necessitatem, tum ob defectu consecrantis superfluum, quæ si privaretur æterna salute: tum etiam, quia ipse semet Christus suo usu & ritu quam sanctificavit, cum in Jordane baptizatus est. Contra vero

cum sacramentum Extremae Unctionis non sit A
tanta necessitatis, sicut Baptismus, & illius ma-
teria contactu Christi sanctificata non fuerit,
conveniens est, eam prius Pontificali benedictione
sanctificari & consecrari.

22. Hæc sunt certa & indubitata apud Theologos.
Sed difficultas est primo, an oleum sit essentialiter
necessarium? Ratio dubitandi est, quia Glossa
can. 2. dist. 9. docet Chrisma sufficere. Et Inno-
centius I. sequenti canone 3. sumptum ex Epistola
ad Decentium cap. 8. significat Extremam Un-
ctionem fuisse solitam fieri chrismate.

Respondeo oleum esse materiam essentialiter
necessariam. Nam Concilia Florentinum & Tri-
dentinum illud assignant ut materiam, & nun-
quam Ecclesia Græca vel Latina sine oleo Sacra-
mentum hoc conficit. Glossa vero & Innocen-
tius In nomine Chrismatis intelligunt simplicem
unctionem; Chrisma enim Græce, Latine un-
ctionem significat, à verbo *χρίω* quod est ungo.
Unde in Pontificali Romano in benedictione o-
lei infirmorum, simplex oleum appellatur Chri-
ma: *Uti sit* (inquit) *Chrisma tuum per sanctum Domine*
nobis.

Dubitatur secundo, an saltem oleum balsamo
mixtum, sit valida materia huius Sacramenti?

23. Respondeo affirmative, modo per talem mix-
tionem olei naturæ, vel ipsius communis usus
non corrumpatur. Sicut enim mixtio aquæ, vel
alterius liquoris vini naturam non corrumpentis,
materiam calicis non tolligit nec mixtio Balsa-
mi, alteriusve liquoris, olei naturam non corrumpentis,
materiam Extremæ Unctionis tollit. Unde in casu
quo non posset haberi simplex oleum, posset sacerdos ad hoc sacramentum conficiendum
uti Chrismate.

24. Dubitatur tertio, utrum benedictio Episcopi
sit de essentia sacramenti, vel tantum de præce-
pto? Victoria enim in Summa de Sacramentis in
216. Emanuel Sa verbo *Extrema Unctio* in antiqua
impressione Colonienfi anno 1599. & Glossa in
cap. 2. dist. 95. dicunt illam esse tantum necessari-
am ex præcepto; alii vero Theologi communi-
ter docent, illam essentialiter requiri. Existimo
ergo, essentialiter quidem esse huius sacramenti, ut
oleum sit aliquo modo benedictum ab Episcopo,
non requiri tamen ad huius sacramenti essen-
tiam, quod sit benedictum ab Episcopo im-
mediate, sed sufficere quod sit ab illo benedictum
mediate, id est per sacerdotem ex ipsius commis-
sione.

25. Prima pars huius resolutionis constat ex supra
dictis, & colligitur manifeste ex Conciliis Floren-
tino & Tridentino supra citatis, quæ expresse di-
cunt, materiam huius sacramenti esse oleum ab
Episcopo benedictum. Nec possunt explicari de
materia necessaria solum necessitate præcepti;
tum quia distincte materiam huius sacramenti
contra hæreticos assignant; tum etiam quia dum
assignant materiam huius sacramenti, in recto as-
signant oleum ab Episcopo benedictum; contra
verò cum materiam calicis exponunt, non as-
signant vinum aqua mixtum, sed vinum, cui modici-
sima aqua admisceri debet, ut loquitur Florentinum.
Tridentinum verò sess. 22. cap. 7. expresse ait,
præceptum tantum esse Ecclesiæ, ut sacerdotes
aquam vino in calice offerendo misceant.

26. Secunda verò pars ex eo probatur, quod Gra-
eci ex antiquissima consuetudine ministrant sacra-
mentum Extremæ Unctionis in oleo à simplici
sacerdote ex commissione Episcopi benedicto,

teste Arcudio lib. 5. de Sacram. cap. 2. quam con-
suetudinem Clemens VIII. approbavit, monens
in instructione de ritibus Græcorum, quæ habe-
tur tomo 3. Bullarii folio 47. non esse cogendos
eorum Presbyteros accipere oleum ab Episcopo
benedictum, quia ex antiquissima consuetudine
Orientalis Ecclesiæ, possunt Presbyteri, de li-
centia & commissione Episcopi, benedicere ole-
um infirmorum. Quare in hoc differt sacra-
mentum Extremæ Unctionis à sacramento Confir-
mationis, quod istud, quia maiorem gratiæ ple-
nitudinem tribuit, non confertur valide, nisi in
Chrismate ab Episcopo immediate consecrato,
ut in Tractatu de Confirmatione docuimus; illud
verò quia non tantam gratiæ abundantiam signi-
ficat, non exigit essentialiter quod ejus materia
sit immediate ab Episcopo benedicta, sed suffi-
cit quod sit benedicta ab illo mediate, id est per
sacerdotem ex ipsius commissione; qui enim per
aliū facit, per se facit moraliter. Unde Arcudius
loco citato hæc scribit: *Chrisma apud Græcos solus*
Episcopus conficit, & diu asservatur; oleum autem in-
firmorum tunc temporis benedicunt, quando eger un-
gendus est: ut etiam benedicunt aqua & oleum Cate-
chumenorum, quando quis apud Græcos baptizatur.
Cur autem non asservetur, ratio est, quia cum sit com-
missum Presbyteris, possunt illi, si necessitate quovis
tempore illud consecrare, & simul administrare con-
tra Chrisma diutius asservant, quod careant faculta-
te illud conficiendi. Hoc autem totum judicat & appro-
batur instructio illa Clementis VIII. ad Episcopos Latinos,
directa, ubi sic dicitur: Non sunt cogendi Presbyteri
Græci olea sancta, præter Chrisma, ab Episcopis Latinis
diocesani accipere: cum huiusmodi olea ab eis in ipsa
oleorum & Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu
conficiantur, seu benedicantur. Chrisma autem, quod
non nisi ab Episcopo, etiam iuxta eorum ritum, bene-
dicti potest, cogantur accipere.

Ex hoc intelliges, quod licet simplices sacer-
dotes non possint ex commissione summi Ponti-
ficis Chrisma conficere, bene tamen oleum infir-
morum; si enim id potest simplex sacerdos ex
commissione Episcopi, à fortiori id poterit ex li-
centia & commissione Romani Pontificis.

27. Nota etiam, ad valorem sacramenti Extremæ
Unctionis non requiri in oleo benedictionem,
certo ritu & formâ verborum factam, sed quo-
cumque modo ab Episcopo, vel à simplici sacer-
dote, ex Episcopi commissione, fiat, validam ef-
se ad sacramentum conficiendum. Potuit enim
Christus requirere benedictionem ad materiam
huius sacramenti, quoad substantiam tantum, &
modum benedicendi relinquere Ecclesiæ. Ex quo
sequitur, oleum Catechumenorum, quod diversâ
benedictione ab Episcopo consecratur, esse suf-
ficientem materiam huius sacramenti, cum non
differat ab oleo infirmorum, nisi diversâ benedi-
ctione, quæ non variat essentialiter materiam.
Non debet tamen, nisi magnâ urgente necessi-
tate, in tali oleo sacramentum Extremæ Unctionis
ministrari, propter consuetudinem Ecclesiæ,
quæ oleo Catechumenorum non utitur pro un-
ctione infirmorum, sed in diversis vasis materiam
Extremæ Unctionis, & Confirmationis, oleum-
que Catechumenorum asservat. Unde Concilium
Nicænum primum can. 69. Arabico sic ait: *Trans-*
acto anno debet Sacerdos benedicere aquam & oleum;
non sicut sit in Baptismo, neque sicut benedicuntur
Chrisma; sed sicut oleum in-
firmorum.

§. II.

Materia proxima hujus Sacramenti.

28. Dico secundò, materiam proximam Sacramenti Extremæ-Unionis, esse unctionem ex oleo supra dicto. Patet tum ex verbis Jacobi *Inguentes cum oleo*. Tum ex Tridentino sess. 14. de Extrema-Unionione cap. 1. ubi postquam dixit, materiam hujus Sacramenti esse oleum ab Episcopo benedictum, subdit: *Nam unctio aptissime spiritus sancti gratiam, quâ invisibiliter anima egrotantis inungitur, representat*. Addo quod istud Sacramentum non consistit sicut Eucharistia in materia permanenti, sed sicut Baptismus & Confirmatio in usu: Sed nullus est usus olei in Extrema-Unionione, præter unctionem: Ergo in unctione materia proxima hujus Sacramenti consistit.

29. In hoc omnes Theologi conveniunt. Sed dubitatur primò, an sit de necessitate hujus Sacramenti quod unctio fiat in figura crucis, cum in Confirmatione hoc necessarium sit, non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate Sacramenti, ut in Tractatu de Confirmatione docuimus?

Respondeo negative, tum quia Jacobus referens institutionem hujus Sacramenti, solum dicit ungendum esse infirmum oleo, neque Concilia aut Patres Ecclesiæ aliquid circa hoc decreverunt. Tum etiam, quia non unguimur in hoc Sacramento, sicut in Confirmatione, tanquam milites Christi ad portandam & confitendam ejus crucem coram tyrannis; sed solum tanquam infirmi, ad recuperandam salutem; propter quod forma Sacramenti Confirmationis exprimit unctionem per modum crucis, non verò forma Extremæ Unionis.

30. Dubitatur secundò, an plures unctiones necessariae sint essentialiter, vel una tantum sufficiat?

Respondeo quinque sensuum unctiones esse necessarias essentialiter, ut docet S. Thomas hic quæst. 32. art. 6. ubi dicit *unctionem quæ fit ad quinque sensus observari ab omnibus quasi de necessitate Sacramenti, quosdam verò non servare alias quæ sunt ad pedes & ad renes, quia appetitiva & motiva, sunt secundaria principia*.

Ratio etiam id suadet, cum enim hoc Sacramentum institutum sit ad tollendas reliquias peccatorum, iis corporis partibus applicandum est, in quibus est radix peccatorum: Sed radix peccatorum est in quinque corporis sensibus, nam ex his omnis notitia quæ est radix peccatorum originatur, cum nihil sit in intellectu, quin prius fuerit in sensu: Ergo Sacramentum Extremæ Unionis quinque corporis sensibus, seu organis in quibus illi vigent, necessario applicandum est.

31. Dices primò, in quavis corporis parte est tota anima, quæ est principalis causa peccati: Ergo sufficit quamlibet corporis partem inungere.

Sed nego Consequentiam, quamvis enim in quavis corporis parte sit tota anima, non tamen omnes potentia & organa, quibus ut instrumentis anima peccata sua exequitur; unde quia hoc sacramentum institutum est ad abstergendas reliquias peccatorum, quatenus originem ducunt à sensibus, non sufficit illud in quavis corporis parte applicare, sed necessario debet applicari iis partibus seu organis, à quibus ut ab animæ instrumentis peccata originem ducunt.

32. Dices secundò: Sicut tota una parte hominis,

A totus homo baptizatur, ita in unctione totus homo ceteri debet immensari. Ergo si unctio sufficit ad Baptismum, ita unica unctio sufficit ad Sacramentum Extremæ Unionis.

Respondeo, concessio Antecedente, negatio consequentiam, & paritatem in Baptismo cum in unctione non magis attenditur ad unam partem quam ad aliam, sed solum quod possit dici hominem unctum. At verò in Extrema-Unionione non solum attendi debet quod homo dicatur unctus, sed etiam quod specialiter radices omnium peccatorum quæ sunt in quinque sensibus inungantur.

Dices, tertio: In quibusdam Ecclesiis, peste grassante, si timeatur ne omnia organa inungendo, contagio contrahatur, solum tantum inungit organum magis obnoxium expositum, sub hac forma exprimitur: *conferens, Per hanc sanctam unctionem, & suam personam, misericordiam, indulgeat tibi Deus quod per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum deliquisti*. Unde in Pastoralis Ecclesiæ Mechliniensis, quod una cum Archiepiscopo tota Universitas Lovanicnsis approbavit anno 1682. de Extrema-Unionione expressè dicitur, in morbo contagiosis sufficere ungere organum sensus propter obvium, prædicta verba proferendo: Ergo quintuplex sensuum unctio non est de essentia hujus Sacramenti.

Respondeo: Quidquid sit de Ecclesiis particularibus, semper in rebus vel ad fidem vel ad mores universales, vel ad ritus Sacramentorum pertinentibus, sequendam esse Ecclesiam Romanam, quæ est magistra omnium: in ea verò ratione, etiam peste grassante, Sacramentum Extremæ Unionis administratur, nisi quinque sensus inungantur. Unde Pastoralis Ecclesiæ Mechliniensis in Concilio Synodali anno 1682. correctum fuit, & supra dictus Canon substitutus, ut refert Martinonius hic disp. 67. sect. 3. Si verò adhuc in aliquibus Ecclesiis, peste grassante, superius modo Sacramentum Extremæ Unionis administratur, & Ecclesia Romana non toleret, hoc non fit, quia præstat hoc Sacramentum confectum, sub probabili saltem materia, quam nullum omnino conferre; cum enim Sacramenta ob salutem hominum à Christo instituta sint, magis capitis, urgente necessitate, Sacramentum aliquod sub materia vel forma dubia & diuturne probabili administrare, quam hominem periculo æternæ damnationis exponere. Nec ulla tunc sit in hoc Sacramento, quando propter periculum salutis hominum, tutior sententia in præsertim servatur.

Dubitatur tertio, an si sacerdos ante hujus Sacramenti perfectionem moriatur, aut non possit ulterius pergere, possit Sacerdos alius perficere quod deest?

Respondeo id posse, ut enim ait D. Thomas hic quæst. 39. art. 2. ad 3. *Ministeriorum pluralitas non tollit unitatem Sacramenti, quia instrumentum non tantum operatur: mutatio autem materiarum non tollit unitatem operationis savoris*. Quemadmodum ergo, si Sacerdos post consecrationem panis moreretur, aut impotens fieret ad absolvendum debet perfici Sacramentum ab alio Sacerdote, ut præscribitur in Missali Romano: ita si post unctionem oculorum expiraret, vel non posset ulterius pergere, deberet alius Sacerdos reliquas unctiones perficere.